

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
В
Л
Ј
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

Бр. 10.

У Новом Саду, 1. јуна 1909.

Год. II.

САДРЖАЈ: И. опет о појању, од Јов. Искруљева. — Научна и морална филозофија. Rene Worms, превео с француског Ж. Раковића. — Којим се врлинама можемо поучити из народних песама, од Зорице Васиљевићеве, приправнице. — Школа и настава: Педагошки систем Монтељев, превод Ж. Раковића. — Из праксе: Помоћна средства за наставу у мађарском језику. — Срески зборови: Срески учитељски збор вел. бечкеречки. — Срески учитељски збор арадеки. — Из школске самоуправе: Бачка епархијска скупштина. — Како постају ваљани људи сретни. — Преглед књига: Die pädagogischen Ansichten des Dositheus Obradović, von Milosch Petrović, приказ др. П. Р. Радосављевића. Белешке. — Књижевни оглас. —

И опет о појању!

Јован Искруљев, учитељ вежбаонице учитељских школа у Сомбору.

Шта ме је нагонило да изађем на јавност — и у овом листу — са својим мишљењем о појању? Нагонило ме је трабуњање некојих конзервативаца, како нас учитеље мора да учи памети један ратар из Риђице; а нагони ме да дам мало стварног одговора оном, који се сакрио у „Застави“ под шифром Пујиног ратара из Риђице. Напоследку хоћу да напоменем и то, да сам додељен одбору сомборског учитељског среза, који ће саставити преставку на Школски Савет о скидању појачке дужности, те хоћу и у јавност да изнесем своје мишљење о појачкој дужности, а у којем духу мислим да ће се и меморандум сачинити.

Но хоћу да допуним питање о појачкој дужности са стварнијим фактима, но што је до сада учињено. Нарочито хоћу да покажем пута и начина, како и на који начин да се учитељство ове дужности ослободи.

А сад пређимо на ствар.

При расправљању питања „о појачкој дужности“ промотрићу сва она факта која говоре pro и contra појања.

У колико буде један разлог сузбијао и надјачавао други, само у толико хоћу да се упустим у закључивање: да ли треба да је учитељ појац или не.

Посматрајмо прво сва она факта која су contra појања.

Многи назаднији елементи и дан данас

тврдо заступају мишљење, да је појачка дужност обележје вероисповедног карактера наших школа. По њима вероисповедна школа не може постојати без ове дужности. Но тако могу мислити и тврдити само конзервативни људи и непријатељи учитељског сталеза и школског развитка.

Ако се винемо у прошлост те заворачимо у развитак и напредак школства, видићемо сасвим другу слику овог схватања.

Данас у XX. веку, као сунце је јасна ствар, да између педагогије и канторства нема везе.

У старије индиферентно доба према школству, као шириоцу просвете, јерархија је у своје руке приграбила базис људског просвећивања — школу. Световњаштво је било индиферентно према овој установи, јер је било заузето освајачким намерама. Јерархија је образовала себи подобан јој сталез и потребне присталице свога конзерватизма. Културтрегери беху свештеници, калуђери, затим црквењаци, ђаци, мајстори, пропалице и томе слична бранжа.

Ти сејачи просвете беху лутке у свештеничким рукама. Морали су радити оно, што су им свештеници, као надлежна власт, заповедали. Морали су поред васпитавања деце, чистити цркву, појати, звонити итд. Ја, али прођоше та стара времена. Педагогија корача брзим корацама напред. Она постаје науком. С њеним напредовањем уоп

редо напредовало је и учитељство. Педагогија је надјачала конзервативног пона а прегазила је и недостојног јој садруга црквењака и појца. Персонификатори педагогије тргли се из дремежа, одгурнуше мрачњаштво, те збацише (а неки теже да збаце) са леђа своје недостојнике. На западу у већини држава, учитељство се отресло и ослободило својих недостојника. Та струја учитељске слободе и самосталности, доспела је и до нас. И ми се пробудисмо из дремежа, напојисмо се свежим и поносним мирисом те западне струје, те из свег срца и душе кличемо: *Доле са рушитељем нашег угледа, доле са црквењаштвом и појањем.*

Ово је историјско-културни факат, који говори contra појања.

Нас је та топла струја више пута додиривала, али, место да смо је усишавали ми смо је се клонили. Но нужда и егзистенција нашег сталежа, нагони нас да га усишемо.

Сваки од нас који је био учитељ појац, за то време преживео је доста тешких дана и испио доста горких чаша. Сваки од нас могао би написати читаву књигу о шкандалозним догађајима из појачког живота. Деспотизам некојих свештеника, омаловавање нашег угледа, експлоатисање наше снаге, побудило је наше учитељство на овакав корак. *Ово би био факат: борба за свој углед, живот и свој оистанак.*

Пређимо и на она факта, која не говоре једино у прилог учитељства, већ говоре и у прилог наших школа, наше просвете и нашег народа, да се учитељство има ослободити појања.

Наше учитељске школе спремају наш учитељски подмладак за учитеље и појце. Учитељска струка треба да је главна, а појачка споредна. Но је ли у ствари тако? Није! Наш учитељски подмладак не улази у живот као учитељ, већ као појац. Учитељска диплома му је само формална квалификација, а појачка способност то му је квалификација за стицање места. Појачка квалификација на сваком кораку, при тражењу учитељског места, надјачава учитељску диплому.

Онај који добро и лепо поји тај осваја

добре штације, а добар учитељ и лош појац мора да се потуца, пати и мучи по најзабаченијим крајевима. Кад летимице пређемо преко нашег учитељског сталежа видимо често најбоље појце-учитеље у најбољим местима, а лошије учитеље-појце у најзабаченијим крајевима, а пашће нам на ум њихова пропадања при избору. Није се ни чудити што нам је народ с тога у неким општинама назадан и непросвећен. Овако стање трајаће све дотле, догод народ буде бирао појца, а не учитеља.

Ово је факат културног назадовања нашег народа, који тражи, да се наше учитељство од појања отцепи.

Наша учитељска школа образује не само учитеље већ и појце. До скора се примао појац за ђака, до скора је онај најбоље просперирао, који је био одличан појац, до скора се у нашој препарандији најинтезивније предавало појање, а најглавнији предмет био опет појање. Наша учитељска школа била је школа кантора а не учитеља. Па и данас је од најглавнијих предмета појање. Тиме што се много полаже на појање, многим је немогуће да се одају учитељском позиву, особито неслухашима и телесно слабијим младићима. Колико примера знам, да многим младићима, једино због рђавог слуха, није било могуће да се упишу у учитељску школу. Па има и врло много неслухаша, који се и дан данас потуцају од села до села, као привремени учитељи или општински писари.

Па није ли и ово један јак разлог што у препарандији све мање и мање ђака имамо?

Оделимо ли појачку дужност од учитељске дужности, тада смо и стрепњи, да нећемо имати ђака, на пут стали.

Но сада долази један доста јак разлог, који захтева, да се учитељство појања ослободи.

Ступањем у живот нове наставне основе мађ. језика, наше је учитељство а са њиме заједно и наше школе, у великој невољи и опасности. Не одговори ли учитељ свима захтевима државне власти оде нам учитељство, а са њиме и наше школе. Не помаже тада више ни појање!! Па јели могуће, да наше учитељство свима захтевима удовољи? На ово питање најбоље може да од-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

говори сам учитељ. Као учитељ смело одговарам, да не може. Та он вам је „Mädchen für alles“. Он је учитељ своје матерње школе, он је учитељ мађарске школе, он је учитељ повторне и економске школе, он је катихета, појац, коровођа, перовођа итд. Обавезан је од понедељника до понедељника, дању и ноћу. Ево због ових силних дужности и захтева, наш учитељ издржати неможе, он мора пронасти, а са њиме и наша школа. Помогнемо ли њему, тада смо помогли и нашој школи. Од ових дужности најтежа и најнезахвалнија је појање. *Према томе сама преоптерећеност наших учитеља и сама љубав према нашем учитељству и школству захтева, да се учитељство споредних дужности — а особито појања ослободи.*

Сад долази факат, који вели, да и сам закон не признаје и не познаје учитеља као појца. Тај је закон Школска Уредба од 1872. год.

У њој ни спомена нема о учитељу као појцу или о појачкој дужности. Па откуд да је учитељ дисциплинарним правилима обавезан, да поји у цркви? Откуда, отуд што су код нас дисциплинарна правила, односно вођа и ђеф појединаца, јача и од самог закона. Истина у Уредби стоји, да ће се права и дужности прописати дисциплинарним правилима, али, по моме мишљењу, та дисциплинарна правила морају бити у сагласју и оквиру Школске Уредбе т. ј. самог закона.

Уредба гласи, да је Школска Уредба а не црквено-школска, према овоме дужности и права морају обухватати саму суштину Школске Уредбе. Према тумачењу и схваћању оног Школског Савета, који је дисциплинарна правила прописао, могао се учитељ приморати не само да буде појад већ и перовођа, црквењак, тотор, слуга свештеников итд. Све је ово у прилог на претку наше аутономије. Зато се треба борити против овакових наметнутих дужности и сложено захтевати да се из нових дисциплинарних правила избаци све оно, што нема у уредби и што не одговара духу времена.

Ово би била сва факта, која говоре contra појања. Покушају да изнесем и сва она факта, за која се противници учитељ-

ства чврсто хватају и којима доказују оправданост учитеља као појца.

Непријатељи учитељског сталежа, тврдо заступају то мишљење, да је појачка дужност обележје вероисповедног карактера наших школа. По њима вероисповедна школа без појања опстојати не може. Ово је назадно мишљење. Мишљење без студије и промишљања. Дакле канторство и црквењаштво чини да школа буде вероисповедног карактера. Та између школе и црквењаштва нема везе! Педагогија не признаје за своје другове октојих, типик и минеје. Ја мислим да се не огледа у овоме обележје вероисповедних школа, већ да је карактер у издржавању, управи, наставном правцу, наставним предметима итд.

Та појање је једна засебна дужност. Ако би се учитељство ослободило појања, то не значи, да оно није више вероисповедно и да је оно оцепљено од цркве. Не! Учитељство би и надаље морало ићи у одређене дане у цркву, с том разликом што се не би морало својим гласом продуцирати тј. појати.

Дакле овакав факат отпада.

Једни износе приговор, да би се ослобађањем учитељства од појачке дужности, могла дати прилика државној власти, да нам што лакше одузме школе. Ово је такође неозбиљна и непромишљена тврдња. Пођимо са правног гледишта, па ћемо се уверити, да је ово једна обмана и неистина. У закону су специфицирана сва права једне конфесије око издржавања својих школа. А у XXVII. зак чланку од 1907. г. специфицирани су случајеви кад се држава може умешати у делокруг једне конфесије, кад може имати уплива у нашим школама, кад их може затворити, покумувалити или подржавити. У тим законима нигде ни спомена нема о појању, тј. да учитељ мора бити појац.

Законом је одређено ко може бити учитељ на нашим вероисповедним школама. Онај који је свршио државау учитељску школу може бити учитељ вероисповедних школа тада, ако положи испит разлике.

Из свега овога сљеди, да нити губи наша школа штогод од свога вероисповедног карактера, нити пак може нам доћи

учитељ иноверац на наше школе, ако се учитељство појачке дужности ослободи.

Ако би држава стала на то становиште не обзирући се на закон, на пут јој не можемо стати, јер јој прилике даје зато и сам закон, тј.: наша Школска Уредба.

Но чује се и овакав приговор против ослобађања учитељства од појања. (Приговор једног угледног члана наше шк. власти.) Бојати се треба да ако се наше учитељство ослободи појања, да ће онда наше општине радије бирати оног државног учитеља, који има оспособљење из појања, него нашег, који за то нема.

Ово је тек да се нешто каже.

Треба знати, да у државној препарандији стиче оспособљење само онај који хоће. Даље, учитељ са државном дипломом може бити изабран, ако полаже испит разлике. Па ако хоће да бира народ таквог учитеља ми му не можемо на пут стати. Но ако би се наше учитељство и ослободило појачке дужности, то не значи да се у препарандији не би више предавало цркв. појање. Боже сачувај! Учили би приправници и на даље цркв. појање (у колико би било потребно за обучавање шк. деце.) Који би хтео, могао би стећи и оспособљење за цркв. појца, али приморати некога, да мора стећи оспособљење, то би се укинуло. Па верујте, да би и ти вероисповедни учитељи — ако би им време и физична снага допустила — уз награду појали у цркви, као и они државни учитељи. Али обвезати кога то се не сме допустити.

Изнео сам факта, која сам чуо од противника овог покрета, да сам више што шта чуо, ја би све то и изнео и побијао.

Но сад пређимо на мишљење јавног гласила, пређимо на мишљење наше јавности, па и на мишљење наших автономних власти о овом покрету.

Сва наша гласила (Слога Застава итд.), више власти (чланови анкете, сама анкета, чланови Шк. Савета) тога су мишљења, да је овај покрет праведан и оправдан, али да тај покрет није сувремен.

И сада као на збору у Фиџици устајем и велим да је ово питање најсувременije. На ову моју тврдњу ево доказа и разјашњења: 1910. год. треба да се уреди ко-

начно наше учитељско стање. Ја верујем да је за то уређење потребна велика свота новаца. Хвала Богу материјално смо обезбедени, те ћемо моћи подмирити сав трошак око уређења наших школа. Пошто знамо, да будућност нашег народа зависи од његових школа, то полажимо сво тежиште на њихово коначно уређење. Оставимо за сад уређење свих осталих потреба in suspenso, те уредимо наше школе и стање нашег учитељства. Немојмо крпарити. Из искуства знамо, да никада нисмо нешто у једанпут довршили, него смо увек крпили, те нам је зато и цео наш автономни живот једно велико крпарење.

У нашој митрополији има око 180—200 општина са вероисповедним школама. Од ових многе очекују припомоћи. По чувењу за уређење наших осн. школа потребна би била свота од 100.000 фор. Толика свота већ је сакупљена.

Сад настаје питање колика би свота била потребна за уређење појачке дужности. Од 200 општина скоро 20 општина плаћају појце, 30 општина могле би из својих средстава плаћати појце, осталих 150 општина требале би добијати припомоћи за плаћање појца.

Рецимо да појац добија годишње 100 фор., на 150 општина потребна би била свота од 15.000 фор. Кад се жртвују 100.000 фор. могу се жртвовати и 15 х. фор. Ово је тако малена свота, да ради тога смело оповргавам ону тврдњу, да је овај покрет несувремен.

Но рецимо да се за сад немогу набавити тих 15 х. ф., учитељство ће и тада бити обазриво те ће причекати једво 2—3 год. док се не набави та потребна свота. Али том приликом нека се изрече да је учитељство дужно појати до 1912. год. а од те године коначно се ослобађа те дужности.

Тиме би се удовољило учитељству, вишој власти, народу а и онима, који се боје да неће бити потребних појаца. У току 3 године могу се на стотине образовати појци. Око образовања појаца наравно да би требало свештенство да се потруди, а верујте да би у овом и учитељство свештенству било при руци. А у најкрајњем слу-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

чају ено манастира па нека се постарају око образовања појака. На овај начин обучавања би се младеж са најленим гласовима, те би и народ радије ишао у цркву, јер би слушао своју дечицу како величају име Божје, а не би био приморан, да слуша свога учу са раздераним грлом и Бог зна каквим гласом.

Но можда ће неко ово приметити: Та у нашој аутономији има 600—700 опћина. И оних 400 опћина треба да добијају припомоћи, јер није праведно да се са њима мађијски поступа. На ову примедбу оволико: Ових 150—200 опћина издржавају своју школу из својих средстава, оне друге опћине имају већином комуналне или државне школе. Опћине са вероисповедним школама жртвују десетороструко него остале опћине, па сваки поље разборитији човек морао би увидети, да је једино праведно само опћинама са вероиспов. школама дати припомоћи за појца, а осталима не. Та и досад нису тих 400 опћина уживали припомоћ, па су зато ипак постојале а постојаће и на даље.

Па ако и поред свег овога хоћемо да и њима олакшамо, олакшајмо им на овај начин: Мишљење је неких чланова аутономних власти, да се учитељство не ослободи појања већ сваки учитељ да се награди са 200 К преко основне плате. Замислите за ову награду било би годишње 60—70 х. ф. а за појање не би било 15 х. ф.

Ми нећемо да продамо за годишњих 200 К своје уверење, свој углед, свој живот и будућност, већ хоћемо да се те дужности ослободимо; те зато желимо да из те своте, намењене на куповање учитеља, добију и оне опћине појачку припомоћ, које немају вероисповедних школа.

Мислим да сам изнео сва она факта, која говоре про и contra ослобађања појачке дужности. Из овакових факата, мора сваки поље разборитији и непристрастан човек доћи до тог закључка, да је учитељство у праву са својим захтевима, и да се оно мора ослободити ове намет-дужности.

Оволико сам имао да одговорим оним конзервативцима, да одговорим оном који се сакрио под шифром Пујиног ратара из Риђице и оволико сам могао расветлити цело

стање овог покрета. Зато они који су позвани да реше ово питање нека не буду конзервативни и пристрасни, већ нека га реше онако, како би народу било добро, нама право, а Богу драго.

Научна и морална филозофија.

Rene Worms.

Превео с француског Живојин Раковић, учитељ — Торња.

ОДЕЉАК III.

Предмет математских наука.

При испитивању посебних наука природно је да почнемо са математским.

Ово су пет главних матем. наука:

1. алгебра; 2. аритметика; 3. геометрија (од које је тригонометрија само једна грана); 4. механика; 5. математичка астрономија. Последње стоје на прелазу од математских ка физичним. На теориским њиховим основима почивају две главне вештине: грађевинарска и бродарска. Узмимо мало из ближе сваку од ових наука и истражујмо прави њихов предмет.

Алгебра је најапстрактнија, јер она изналази величине у њиховим најапстрактнијим облицима, а то су писмена која те величине приказују.

Аритметика проучава величине помоћу конкретнијих знакова: алгебра је поставила најапстрактније обрасце а аритметика њихове бројне примене.

Геометрија, још конкретнија, изучава просторне величине. Појму броја — јединог предмета алгебре и аритметике — додаје она и појам простора.

Ну, изучавајући просторне предмете, геометрија апстрахује њихово кретање. Уваћањем конкретнијег овог појма кретања ствара се механика, наука о кретању тела у опће, и астрономија, наука о кретању на посе небеских тела. Због уношења појма кретања оне се морају обазирати и на нов појам: трајање, пошто кретање бива у времену.

Предмет изучавања математских наука свађа се на ова 4 појма: број, простор, кретање и трајање.

Да видимо, шта је суштина самих ових

појмова? Број је однос неке ствари према другој, која се узима за јединицу тојест за израз упоређивања. Простор је континуитет истодобних предмета: однос ствари, у коме се оне налазе једна према другој. Кретање је скуп места некога тела у простору за извесно време; друкчије буди речено: скуп односа једновремености и следствености. Једном речју: број, простор, кретање и време јесу односи двеју или више ствари међу собом.

То је прави предмет матем. наука. Изучавање истога јесте изучавање извесних закона (бројних, просторних и закона кретања). То нас више не може варати: видесмо већ у пређашњем одељку, да матем. науке као најпростије морају бити и најсавршеније. Савршенство неке науке састоји се у томе да се она дигне од изучавања чињеница до изучавања њихових односа и закона. Матем. науке у томе су се толико подигле, да се данас баве искључиво испитивањем чињеничних односа и закона. Оне се данас већ не баве више чињеницама већ законима. О „математској чињеници“ такорећи нема смисла више говорити. Међутим не смемо заборавити то, да пре но што се подигла до закона, математика је морала почети збирањем чињеница; јер закони су стални само односи између чињеница. При испитивању даље ћемо видети који су методи ових наука, како су пошле од чињеница — примитивног свог предмета — те стигле до закона — садањег им предмета —.

IV. ОДЕЉАК.

Предмет физичних наука.

Физичне науке су: Физика и Хемија. Оне истражују феномене, изазване било спољашњим узроцима (физика), било унутарњим саставом (Хемија). — Знање ових феномена јесте од врло велике помоћи разноврсним индустријским вештинама: излишно би било набрајати безбројне вештине као примене Физике и Хемије.

Сем ових примена, физичко-кемиске чињенице нам се појављују као производ сила изазваних спољним кретањима. Знамо да главна тежња сувремене физике иде за

тим, да докаже јединство физичних сила и све физичко-кемиске чињенице да сведе на строго одређена кретања. Кад би могли једном дефинитивно до тог доћи, све би гране физике и хемије биле само излике Механике и ми би се тада бавили искључиво законима разних математских кретања. Али смо још доста удаљени од тога идеала: предмет физичних наука још није тако упрошћен.

На против, као што већ видесмо (одељак I.) физичне науке истражују прво чињенице па њихове законе. Несумњиво теже да се што пре ослободе чињеница те да се дигну до истраживања искључиво закона: ма да имају доста чињеница, те се међу њима директно могу поставити подударанја, ма да је већ у довољној количини дедуцирано закона рачунањем других изведених закона, и онет нису достигле ту тачку, да се занимају чисто законима. Број њихових чињеница расте те ће добро бити сабирати што буду изнашле. И премда се труде, да стечено знање доведу у систему испитивањем закона, физичне науке треба да испитују у многоме још просте феномене.

Којим се врлинама можемо поучити из народних песама?

Говор Зорице Васиљевићеве, припр. IV. године*)

(Свршетак.)

Српкиња се већ од детињства у сваком погледу веома строго васпитава. У кући је пазе као зеницу. Сви чланови породице старају се, да јој не повреду част и стид. За лепоту Српкиње девојке није довољна само спољашња, телесна лепота него и душевна. За најлепши украс душе девојачке сматра народ стидљивост и скромност. Како је дивно исказана стидљивост и скромност у овој песми:

„У Милице дуге трепавице,
Прекриле јој румен-јагодице,
Јагодице и бијело лице.
Ја је гледах три године дана,
Не могах јој очи сагледати,
Црне очи и бијело лице,

*) у свечаној седници „Преходнице“, друштвене ученица Српске Учитељичке Школе у Сомбору, држаној на дан свечарске славе — на Ђурђев-дан 1909.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Већ сакупих коло ђевојака
И у колу Милицу ђевојку,
Не бих ли јој очи сагледао.
Када коло на трави играше,
Бјеше ведро, пак се наоблачи,
По облаку засјеваше муње;
Све ђевојке к небу погледаше,
Ал' не гледа Милица ђевојка,
Већ преда се у зелену траву,
Ђевојке јој тихо говореше:
„Ој Милице наша другарице!
Ил' си луда, ил' одвише мудра,
Те све гледаш у зелену траву,
А не гледаш с нама у облаке,
Ђе се муње вију по облаку?“
Ал' говори Милица ђевојка:
„Нит' сам луда, нит' одвише мудра,
Нит' сам вила да збијам облаке.
Већ девојка да гледам преда се.“

И ако је лепа, она ипак неће да гледа другоме у очи, неће да гледа у облаке, него као што се девојци пристоји, преда се.

Па и кад остави Српкиња свој родитељски дом, она задржи све лепе особине, на које се у њему навикла. Када дође у нову породицу, она гледа, да се са свима члановима породице лепо пази, она хоће сваком да се умили, старије поштује а млађе љуби и гледа да и код њих изазове љубав спрам себе. Стара се шта више да несугласице међу појединим члановима изравна, да не би дошло до оштријега сукоба међу њима. У песми „Диоба Јакшића“ прича се, како су браћа Дмитар и Богдан делили очевину, све је лепо ишло, али је остао да се подели вранац и соко. Дмитар иште себи и једно и друго као старијему, али Богдан му не да. На то Дмитар узме и коња и сокола, полази у лов, а својој љуби Анђелији наређује, да му отрује брата

„Кад то зачу љуба Анђелија.
Она сједе, брижна, невесела,
Сама мисли а сама говори:
„Што ће ова кукавица сиња!
„Да отрујем мојега ђевера,
„Од Бога је велика гријота
„А од људи покор и срамота!““

Она се реши да на леп начин измири браћу. Својом добротом приволе Богдана, те јој он поклони и коња и сокола и она радосно дочекује свога господара:

„Нијесам ти брата отровала
„Веће сам те с братом помирила!“

Анђелија овде као анђео мира и љубави ступа међу браћу. Неће одмах да испуни оштру наредбу свога господара, она помишља и на Бога и на људе, хоће на леп начин да их измири. Карактер Анђелијин је светао, са лепим одликама: по божвошћу, човечношћу и породичном љубављу.

Србин љуби правду, он је готов свакоме дати оно што му припада. Правда и истина су увек на првом месту. Ма како пострадао Србин неће неправду учинити а истину ће сваком у очи казати.

Марко је позван да реши борбу око престола, с једне стране види свога оца, који хоће царство да преотме, оца љуби неизмерном синовљом љубављу и сасвим је природно да реши борбу у његову корист. Али с друге је стране дужност, он послуша савет своје мајке и слободно вели оцу:

„О мој бабо Вукашине краљу,
Мало л' ти је твоје краљевине,
Мало л' ти је остала ти пушта
Већ с' о туђе ти отимаш царство,
Књига каже на Урошу царство,
Од оца је остануло сину,
Ђетету је од кољена царство!“

Ма да Марко тиме долази у сукоб са родитељем, кога љуби и поштује, ипак правда побеђује природне наклоности и он се не устручава него истину говори:

„Јер се Марко не боји никога,
Разма једног Бога истинога.“

Србин је веома милостива и добра срца, он не може да гледа тугу и невољу својих ближњих, радо се труди да их избави из невоље, или бар да им терет олакша. Највеће своје благо на свету, кадар је Србин жртвовати за своје ближње. Он претноставља сама дела формалностима. У песми: „Ђакон Стефан и два анђела“ говори се како је ђакон Стефан са својом љубом у недељу још пре сунца изашао на њиву и радио. Међутим наиђу два (анђела) путника и упитају га, каква му је невоља те недељом ради? На то им Стефан одговори, како има у своме двору 9 слепих и 9 немих, па мора да их храни а Бог ће му валда зато грехе опростити. Тада путници упитају љубу његову то исто, а и она им тако одговори. Али они

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

је почну кушати и заишту, да им да чедо из колевке; ако његовом крвљу пошкроше дворе: „Што је немо проговориће, што је слепо прогледаће.“

„Али мисли ђаконова љуба,
Она мисли мисли свакојаке,
Док је млада на једно смислила,
Па им даде чедо из колевке,
И заклаше чедо пренејако,
И од чеда крви уграбише,
Пошкропише по бијелом двору:
Што је немо проговорило је,
Што је слепо све је прогледало“

Али како је народ велики поборник правичности, он никако не може допустити, да добро дело прође без награде, кад се ђаконова љуба осврнула, нашла је у колевци своје чедо здраво и весело.

Исто тако ни рђаво дело не може остати без казне. У песми „Бог ником дужан не остаје“, млада Павловица чини све већи грех иза већега, не би ли завалила брата и сестру, али је зато ужасно кажњена:

„Боловала девет годин' дана,
Кроз кости јој трава проницала,
У трави се љуте змије легу
Очи пију, у траву се крију.“

Мучена грижом савести, сама је себи одредила смрт: да је растргну коњма на репове.

У своје потиштену и тешку стању српски народ је највише утехе налазио у православној вери. Што је више патио, тим је већма себи веру своју пригрлио, тако, да се вера и народност спојила у један појам: „српску веру“ за коју ће Србин презрети сва земаљска блага за коју је готов највеће муке, па чак и саму смрт поднети, али је се неће одрећи. Када лепог и младог Пајсијевог ђака Авакума воде Турци на смрт, жао им је младости и лепоте његове, па га позивају да се потурчи, па ће остати у животу и биће сретан, а он их пита: „Умиру ли кадгод Турци?“ затим се насмеје и запева:

„Нема вере боље од хришћанске,
Чин'те Турци што је вама драго
Скоро ћете и ви долијати,
Е да Бог да и његова правда.“

И колико оваких примера пожртвовања за веру и отаџбину имамо у нашим народним песмама!

Но најчешћа и најмилија тема у нашим народним песмама је: јунаштво. Народ у песми обрађује оно, што му на срцу лежи и што највећма воли. Ништа лепшега нема за њега него дивити се добром јунаку. Са уживањем прати његова дела, радује се ако му испадне што за руком а увек нађе извине, ако му се деси што обратно. Али има се народ чиме и поносити!

Српски јунак је друкчији од осталих јунака. Он се не одликује само одважношћу и умешношћу, него је он бранич сиротиње и нејачи, заступник правде и истине, добар син, брат, поданик и ревностан хришћанин.

Највише се можемо поучити из народних песама, лепом чистом језику, правилној употреби речи и облика, из њих можемо научити прави народни језик. Како је дивно изражавање у народним песмама! Нема ту празних фраза и неприродне осетљивости, слог је природан и прост. Мисли и тежње исказане су силно и јако и то у кратком али једром говору. Највећа одлика народних песама је живо пластично описивање, кад читамо народне песме, чини нам се, као да очима гледамо оно, што читамо.

Српски народ има много узоритах песама, којима се диви цео свет. Нема народа, чија се појезија тако прославила у европском образованом свету, као српска. Песме су нам разнеле име по свету. Чувени научник немачки Јаков Грим рекао је чим се појавиле српске песме у немачком преводу: „Српска природна појезија заслужује општу пажњу. Због ових песама мислимо, сада ће се учити српски језик.“

Народне песме су одржале у народу живу свест о својој народности, оне су подигле велике карактере, који су народу послужили. Када је књижевност пошла странпутицом, народне песме су биле толико јаке, да је врате на прави пут.

Поред овако великих врлина и заслуга, народне песме треба да има свака српска кућа, а њени чланови нека их чешће прелиставају, многима ће се из њих поучити. Нарочито ми, који се спремамо за народне учитеље и учитељице, треба добро да познамо народни дух и живот, те поред стручног знања, треба да се удубимо у проуча-

Унаће народних умотворина, јер у њима се огледа историја, живот и филозофија народна, а ми то морамо знати, ако хоћемо да му помогнемо. Треба да се старамо да народ сачува и усавршава, урођене му лепе врлине а осим тога да га учимо свему ономе, што је узвишено, хумано и српско, на тај начин можемо се надати сретнијој будућности и да ће и нама лепши дани настати.

Школа и настава.

Педагошки систем Монтењев. Пробитачно ће бити упознати се из ближе са Монтењевим пед. системом, јер Монтењ већ по томе — што се умео узвисити над васпитном струјом свога доба — није просечан ум.

Главно његово дело су „Есеја“ у коме је изложио своја филозофско-педагошка начела. Дело то у целини је жива сатира на педантерију (термин, којим обележава настављање свога доба). Пређимо на његове мисли.

Односно предмета васпитања вели да се не можемо постигнутог материјалног резултата придржавати, већ треба да рачунамо с тим колико тај вреди и је ли добре садржине. Не треба се дати заслепити магазином прибављеног знања, већ се треба питати, да ли то знање заслужује утрошен умни рад. М. разликује две врсте науке. Има наука, која остаје страна духу те „плива на површини мозга“. Таким се знањем можемо само показивати, њиме „парадирати али оно није ни од какве личне користи ономе који га имаде. То је педантна наука. Друга је „права“ наука, која храни дух, којом постајемо не само „ученији“ већ „паметнији“ и „бољи“. Нико није јасније одредио те две врсте науке, нико није са таквом ватром, одушевљењем напао педантерију, нико није хвалио праву науку са таквом речитошћу убедљивошћу и љубављу нити указао на то — да васпитање пре свега треба да образује и јача дух, а не да се товари памћење свакојаким знањем — као аутор „Есеја“. Није чудо ако методом, која се сада у употреби наводи, инстурирани не постају ученици нити учитељ вештији, способнији, мада се ученима приказују. Запамтити треба, да је од веће вредности боље бити научен, него више научен.

Ове мисли Монтењеве у вези су са филозофијом из доба ренесансе, са хуманизмом. М. пре-

ставља прави тип хуманисте. Он је такав по своме васпитању, темпераменту, наклоности према науци, пасији према античности. Он није научењак, васпитач, нити филолог већ слободан мислилац. У његову виду је наука, која тежи за наградом — достојна презрења а тако и репрезентанти исте. Он је велик властелин, такав хоће да је и у духовном погледу.

Његова концепција о науци јесте аристократска. Он разликује проучавања либерална, која оплемењују човека и професионална ради добити, користи.

Знање само за се није од вредности, већ само у вези са духом који га прима. Претпоставља се пре свега дух способан за примање. Али се не налази такъв дух свагда. Има случаја да понеке треба оставити у незнању као стању за њих конвенирајућем. Када је наука терет на дух, памћење, тада више вреди незнање. И мора се рећи онима који хоће сваког да настављају: утврдите прво, да су сви које желите настављати, способни, пријемљиви; јер у обратном случају уместо да чините какво добротинство, а ви намећете терет и то врло луд, чудноват као да ударате намет на оне, који ничега немају. Та зна се да има опорих, грубих душа, које се не могу подстрекнути на рад, напор. Кад би мој ученик био један од тих, вели М., не бих имао другог начина но да га поставим пекарем у каквој већој вароши, па био он макар син каквог војводе.

Монтењ, дакле пр м тра науку не саму за се, већ њену акцију на дух. Али знање треба да је 1. реално, да се не односи на дух, 2. да не буде само реално већ да се асимилије преко здравог организма где ће допринети моралном усавршавању. Ако не допринеси бољитку стања, боље га је оставити.

Што се тиче односа интелигенције и знања, тврди да прва чињеница без друге више вреди, него друга без прве.

Треба вежбати моћ судије у деце, не питати их само о тексту лекције већ и о његову смислу, јер стечено знање само тада се може назвати критичким. Вежбајући образујемо дух. Васпитање треба да се огледа у актима а не у паролама.

Он је упростио васпитање и тежио је да преко њега упрости и наставу. Јако се клонио схоластицизма и вербализма пустиг. Време посвећено проучавању кратко је, треба га испу-

нити „нужним инструкцијама“. Само така наука је нужна која нас чини људима.

Монтењ, дакле, даје првенство васпитању. Он само такву наставу цени, која вежба моћ судије, која побољшава стање, која чини човеком. Он хоће да се ученик спреми за то да може о свачем пресуђивати, а неће да спрема ни за математичаре, ни физичаре итд., он хоће универзалног човека.

Циљ васпитања — универзалан човек — не даје се постићи а нарочито у елементарној настави. Пед. систем Монтењев не може добити употребе, најмање у основној настави. То је дало повода, те су нападали његов систем. Он прегледа знање везано за утилитарне сврхе. Међутим је знање баш са утилитарно-практичног гледишта потребно. А да је то Монтењ морао изгубити из вида лако је појмљиво, када се сетимо да је био велик властелин, па такав је хтео бити и у интелектуалном обзиру.

Из множине ових мисли одајемо ону, која се односи на време проучавања, којим располажемо. Време проучавања је кратко, зато га треба испуњити само нужним знањем. Ово замашно питање требало би једном ставити на дневни ред, одредити нужно знање за основну школу. Педагошки поступак треба да је опћи, то јест треба да се распростире на све васпитне моменте па дакле и на ово питање, тако значајно.

Што се тиче оне идеје Монтењеве о пријемљивости духа према инструкцији, ми стајемо на становиште модерне обавезности елементарне наставе и у корист опћег просвећивања с правом можемо казати да елементарна настава мора бити обавезна за свако физички и умно здраво и нормално дете у периоди настављања. Али с обзиром на диференцију деце по традиционалној диспозицији као и с обзиром на то да је ниво умног развитка васпитаника код сваког појединог друкчији, изјављујемо да успех постигнут у учењу мора бити индивидуалне а не опће природе. С тога је колосална бесмислица, психолошка и педагошка тражити неки „опћи успех“ и оцењивати га.

Толико о томе у вези са Монтењевим идејама. Згодном једном приликом рећићемо коју опширније о овоме.

Из „Revue pédagogique“.

Ж. Раковић,
учитељ.

Из праксе.

Помоћна средства за наставу у мађарском језику.

Директан начин учења мађарског језика захтева, да се све ствари прикажу по могућству очигледно, зато у свакој школи треба н. пр. оваку збирку ствари саставити:

Флаша за воду, лавор, са љун, убрूस, огледало, чешаљ, четка за одећу и обућу; дрвена лутка, коју ће деца облачити и свлачити; нож, шећер, светњак, жигице.

Играчке: трумбета, добош, лонта, куглице, свирала, бич, уздице.

Прибор за посао: бургија, ексери, чекић, перорез, маказе, игла, иглоника, напустак, конач, памук, тестера, секира, рендо

За рачунање: пругићи, тегови, мере.

За цртање: карика и елипса од дрота или дрвета, штит, облик срца (од колачара), змај, барјак, лезеза, палета, коцка (од папира или дрвета) призма, пирамиде, цилиндер, куње, кугла, разне кутије, шамлица, буре. Типови флаша, чаша, шољица, кухинских судова (лонац, шерпења, ћупица, бокал, чинија, тањир) црепови за цвеће, вазе, кабо, канта с решетком, ашов, лопата, лотра, точир, нож, разне кашике.

Цвеће у цреповима, или набрано у води (чаши.)

Пресована лишћа; проста, дељана, резана, сложена.

Воће: јабука, крушака, шљива, трешања, лимун, поморанџа, бундева, диња, кукуруз, мак и т. д.

Ратарско оруђе: ашов, мотика, грабље, плуг, брана, сејаћа и вршаћа машина (у минијатури).

Разно семење, биље, вариво воће, да боме у поједина годишња времена.

Увек при руци брашно и лебац; а млин, пећ, млинар, пекар на слици.

А кад треба лако је набавити млека, ма-сло, сир.

Аквариум.

Ствари за ову збирку по могућству треба учитељ с ученицима заједно да начини, јер овака радња даје лено и практично градиво за разговор.

За увежбавање боја употребљавати разнобојне креде или треба начинити шкалу (színskála). То учитељ пред децом овако начини: на је-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

дан картон лепи комадиће бела, црна, црвена и пира, али пре но што прилепи вежба име боје. Из унутетва Benedek E.

Срески зборови.

Срески учитељски збор вел.-бечкеречки одржао је своју редовну пролетњу седницу 30. априла (13. маја) о. г. у Срп. Арадцу. У 9 часова је одржано позивање св. духа, а у $\frac{1}{2}$ 10 часова је започета седница. Исту је отворио г. Богдан Поповић председник збора и престадио је збору и поздравно присутнога и потврђенога новог шк. референта г. Христифора Свирчевића. Затим је г. референт заузео председничко место и захвалио се како председнику, тако и збору на поздраву и позвао учитељство на заједнички и истрајан рад у српској школи, а тако и то и да њега, у своме референтском раду искрено и братски потпомогне, а потпомоћи ће га, ако сваки своју дужност савесно буде вршио.

Присутно беше на овоме збору од 39 чланова 32 члана, а отсутно 7, од којих су се 5 извинили. Пре самога зборског рада поздрављен је брзојавно епископ, Високопреосвећени Г. Др. Георгије Летић и умољен за архијерејски благослов на зборски рад. —

Дневни ред је био следећи: 1.) Прегледање благајне и уплаћивање чланарине. — 2.) „О практичној употреби децималне ваге и обичних теразија у свези са рачунским примерима“. Предавао је Душан Грунчић, учитељ из В. Бечкереча. Саму тему је врло темељно и савесно изразио, а и практичан рад, који је одржао са присутном децом, био је врло добар, смишљен и очигледан. Рачунски примери су пак били из практичног земљоделског живота, а тако исто и мерење, које су ђаци обављали. Предавач је био поздрављен од свију присутних са бурно: Живео!

3.) „Практичан рад из мађарског разговора директним начином“. Радио: Драгомир Сиротановић из Срп. Елемира. Предавач је водио разговор са присутном децом на мађарском језику, а из предмета, који је већ једном на основу Српске Читанке за IV. разр. на матерњем језику обрађен и деци познат. Врло вештом мимиком, инитивањем и понављањем довео је предавач дотле децу, да су знала дотични предмет, односно причу моралне садржи-

не, на мађарском језику испричати. И метод и избор предмета збору је нов био, а уз то предавање врло вешто, живо и од успеха, те је ште-та, што многи чланови нису на ово предавање више пажње обратили. При самој расправи о овоме практичном раду суделовали су: Свирчевић, Бугарски Вртипрашки и Купусаревић. Радња је оцењена као врло добра и збор је предавачу, у толико пре, што је од своје воље, ван програма, ово предавање одржао — изрекао најтоплију захвалност.

4.) „На који се начин постижава у основној школи најправеднија оцена ученика“? Радњу је изразила Драга Велићева, али због болести није је могла сама читати, него ју је читала Илинка Бајина. Читање је било врло монотono, а у самој радњи мало је што речено и расправљано о истакнутој цели и предавачица се јако и често удаљвала од истакнуте теме.

5.) „Критика Вртипрашког, учитеља из Модоша на „Срески Буквар“ од И. Купусаревића“. После дуге и образложене критике предложио је критичар, да се исти „Буквар“ одбије; но збор је на предлог референтов решено: да се исти са критиком Вртипрашког уступи писцу на изјашњење и онда са овим заједно изда в.-бечкеречком месном уч. збору на поновну критику.

6.) Установљен је дневни ред за идућу седницу, која ће се одржати у В. Бечкеречку.

7.) У затвореној седници су радње критиковане, а рад је завршен у 2 часа по подне.

За похвалу је, како су се Срби ратари са својим свештеником и бележником у врло лепоме броју сакупили на ову учитељску седницу и предавања пажљиво слушали, а тако исто и на заједничкоме ручку у лепоме броју учествовали и у опште учитељство врло лепо, искрено и братски дочекали и испратили. — Хвала им! Живели свесни Арадачани!

Учитељ.

Седница арадског среског учит. збора одржана је у Батањи 13./26. маја о. г. Истога дана одржана је и седница свештенства арадског протопрезвитерата. У $\frac{1}{2}$ 9 часова из јутра отпочело позивање св. духа. Том приликом је говорио дирљиво Душан Чудић парох у Бали. Изнео је у језгровитим изразима дужности свештенства и учитељства у седници учит. збора. Прво је Р. Тополац, зам. председник среског учит. збора арадског, поздравно присутне чланове збора, на-

род, заступљен у лепом броју и еп. шк. референта, који је по том у своме говору позвао учитељство на истрајан и сложан рад, улева наде у њ тврдећи да и у великом педагошком свету има несрећености, те зато не треба клонити због првих сметњи.

Саопћен је извештај одбора о раду. Решено телеграфски поздравити високопреосвећеног г. др. Георгија Летића, епископа темишварског. Затим се одала последња пошта народном трудбенику: Платону Подградском, умиров. учитељу у Десци, устајањем и покличем: Слава му! Уједно је решено да се изјава туге за преминулим чланом уведе у записник.

Живојин Цвејин, учитељ у Оросламошу, практично ради делење са ученицима III разреда прво усмено, па писмено, затим мађарски. По томе је К. Маринковић, учитељ у Срп. Чанаду прочитао своју расправу: „Како да се поправи стање народа нашега у просветном, економном, моралном и здравственом погледу“.

Решењем збора више је расправа као и критика на практ. рад Ж. Цвејина и расправу К. Маринковића изостала са двоструког разлога; једно што је на дневном реду начин обраде градива из мађ. језика прописаног новим зак. чланком за немађ. школе, те да би се тој важној ствари више времена могло поклонити, а друго што је умољен еп. шк. референт да својим саветима буде у том погледу на помоћи збору.

С. Вукадиновић, учитељ у Батањи пита, с каквим правом долази збор да решава о тој ствари, кад на то збор није овлашћен од стране еп. власти. Р. Тополац одговара да је учитељство управо и дужно да се посаветује о тој теми, јер држ. надзорник не позива еп. власт на одговорност због неуспеха, него учитеља. Збор остаје при томе да се о тој ствари има говорити и еп. шк. референт на молбу збора објашњава поједине важније партије о том питању држећи се нове наст. основе мађ. језика. Истиче важност и нужност употребе директног метода па и сам показује у том смеру неколико конкретних примера. Истиче важност састављања спец. наст. плана као и то, да сваки учитељ треба за своју школу да га састави, јер ће такав спец. н. план најсходнији бити природи и околностима сваког појединог учитеља.

Извештај благајне. Постоји стална рештанција још од 1906. год.

Седница је завршена у 2 сахата по подне. Затим је свештенство и учитељство отишло на заједнички обед у главну гостионицу, где су провели у пријатном разговору до 6 часова по подне. По том се некоји разиђоше својим кућама, а некоји из даљих крајева отидоше управо у Арад на избор епарх. скупштинара.

*

Држимо да би боље било да школске власти помоћу својих стручних одбора, комисија, анкета и т. д. створе наставни план. Тако израђен наставни план да се изда на претрес ширим учитељским круговима, ради евенуалних измена, допуна или изостављања појединих места и партија, или заокруживања градива према појединим провинцијским приликама.

Ур. „Шк. Гласника“.

Из школске самоуправе.

Бачка епархијска скупштина. У четвртак 28. маја (10. јуна) о. г. одржана је у Нов. Саду бачка епарх. скупштина. За ову епарх. скупштину изабрало је учитељство ове своје заступнике: новосадски срез: Ђ. Михајловића, учитеља у Н. Саду, сомборски срез: Д. Пејића, учитеља у Ст. Сивцу, ст. бечејски срез: В. Рунџа, учитеља у Сентомашу, жабаљски срез: Т. Костића, учитеља у Нов. Саду. Осим ових заступника учитељских били су по појединим срезовима међу изборницима изабрани за заступнике од учитељства ови: у новосад. срезу: Јеврем Милошев из Ст. Паланке, М. Борђошки из Товаришева; у сомборском срезу: Срдан Увалић из Лалића; у ст. бечејском срезу: Милан Настић из Сентомаша, Душан Гуцуња из Фелдварца, Сава Лудајић из Мохола.

Од школских ствари расправљала је ова скупштина, о извештају епарх. школ. одбора и о правилнику за оснивање епарх. школ. фонда, осим тога су изабрани чланови за епарх. школ. одбор.

О извештајима конзисторије и административног одбора није се расправљало ништа, него су узети на знање с неком врстом похвале. Наше је мишљење да би и ове извештаје требало израдити са много више и много снажнијим рефлексјама, али кад је оцима епарх. автономije то тачно израђена ствар, немамо ништа против.

Извештај епарх. школ. одбора задржао је мало дуже седницу епарх. скупштине. Правац

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.по којем је овај извештај израђен исти је, како је то било и код пређашњих извештаја. Но како је још претпрошла епарх. скупштина решила, да се извештаји школ. одбора не подносе више у том правцу календарском, и како је епарх. школ. одбор још 21. децембра 1905. израдио „Распоред и нацрт градива за извештај епарх. школ. одбора,“ а исти је нацрт у епарх. скупштини 16. фебр. 1906. год. скинут с дневног реда због краткоће времена, и како је тај нацрт споменут на 66. стр. извештаја, који је овој скупштини поднесен, да се подноси свој скупштини а међутим није стављен на дневни ред, то је члан скупштине Ђ. Михајловић, учитељ, учинио скупштину пажљивом на то и тражио обавештаја у тој ствари. Исто је тако учинио пажљивом скупштину и на предлог о школском надзору, који је такође израђен у епарх. школ. одбору 1905. год. и спомиње се у овом извештају, а није стављен на дневни ред.

У расправи о нацрту за извештај епарх. школ. одбора говорили су Ђ. Михајловић, председник г. епископ Шевић и епарх. школ. референт К. Миловановић.

Председник је изјавио да због краткоће времена тај нацрт није могао бити одштампан и разаслат члановима скупштине. По његовом предлогу решено је да се то учини за идућу скупштину. Ђ. Михајловић је приметио да је тај нацрт већ био једном одштампан и разаслат, и да би га требало сад узети у праву, али напослетку је изјавио да је боље да и после три године дође на расправу него никад.

К. Миловановић епарх. школ. референт са неком огорченошћу говорио је о своме обилатом послу и о опсежности извештаја, који би био израђен по предложеном нацрту. Међутим познато је учитељству, да је он у оно доба кад је учитељство предлагало и израдило тај нацрт, био потпуно сагласан с тиме и радовао се да учитељство тако добру ствар подноси и заступа.

О појединостима у извештају није се расправљало, а баш не би много ни вредило, јер скупштина већином није била друштво особа које индивидуално расуђују, него друштво које слуша команду не разбирајући добре или лоше стране које команду руководе. Ово обележје опазило се одмах на почетку скупштине при верификацији учитељског заступника Т. Костића. Верифи-

кациони одбор је оспорио избор Костићев иако је кандидат К. Чешљар само тако имао два гласа што је сам на себе гласао (и сам уложио призив против избора Костићева), те тако добио раван број гласова с Костићем, који је после таког изборног резултата коцком изабран. Но овде је требало Т. Костића искључити с тога што није слепа присталица страначке команде. Свакојакo је оваким поступком учитељски углед Костићев још више добио, а губитак у угледу постигао је команду.

Од осталих предмета што снадају у круг школе и учитељства, решено је да се правилник за епарх. школ. фонд поднесе министарству на потврду.

У епарх. школ. одбор изабрани су: Александар Тошић, парох из Парага и Стеван Стратимировић, катихета учит. школе у Сомбору. Срдан Увалић, учитељ из Лалића, Сава Јудајић учитељ из Мохола. Др. Влад. Манојловић, адвокат из Суботице, Цветко Манојловић, Душан Пејић, учитељ из Ст. Сивца, Емил Михајловић, мерник из Ковиља, Мита Алексијевић новинар из Н. Сада, Божидар Борђошки, проф. учитељ. школе у Сомбору, Милан Настић, учитељ из Сентомаша, Лаза Димић учитељ из Силбаша, Крста Малеташки, учитељ из Турије и др. Живко Продановић лекар из Сентомаша.

Ова епарх. скупштина показала је још како су се лако мислено сиграли са учитељским угледом они, који су у прошлој епарх. скупштини инсценирали ону неозбиљност, да се учители осуде с тога што неће слепо да слушају партијску команду и кад их она вређа без икаква разлога. Све оно што су онда радили сад су лено прогутали. Онда су викали да народ неће много учитеља у епарх. скупштину и епархијске одсеке, сад су морали пустити да међу изборнике уђу у епарх. скупштину учитељи: Борђошки, Милошев, Гуцуња, Настић, Увалић. Онда су викали да народ неће много учитеља у епарх. школ. одбор, а сад је догорело до ноката, те бирају осим два вирица учитеља у епарх. школ. одбор, још четири „световњака“ учитеља: Пејића, Настића, Димића и Малеташког, још сувише су предусретљиви те и у епарх. административни одбор бирају три учитеља: Гуцуњу, Борђошког и Костића. Како то кад народ неће учитеље? Како се брзо показало да су учитељи потребни и да се без њих не може. И како се брзо показало, да та партијска команда

зависи у оваким приликама много од команде чак и појединаца учитеља, јер не само да је морала пристати и ако јој је то мучно, да учитељи својим утицајем буду изабрани по појединим општинама за изборнике, а затим и за епарх. скупштинаре, него је морала пристати да понаместа већи број учитеља у поједине одеке, јер би иначе команди усахнуо утицај у појединим општинама. Ето како „народ“ суди о учитељима. То је једна тачка у којој се огледа „чврста“ веза између страначког начела, дисциплине и зависности избора учитеља од тих услова, а друга је тачка у колико се ту гледа на начело самог рада, који треба да се у том автономном кругу ради. Ту је, како се види, морало се дати задовољења свакоме, који је у стању сметати странци у локалним односима, а затим је дошао у рачун који грди оне учитеље, који стоје на висини свога уверења и неће да буду поклоници самовољних страначких ђефова, у којима владају такве команде свакојаког уверења. Колико ће такви што јавним грдњама и бесмислицама пуни страначки орган и тако стиче способности за члана епарх. школ. одбора, моћи на послу стварно привредити то ћемо имати срећу да видимо. А онај којем су такви „скорписци“ желели да се добро проведе на епарх. скупштини, провео се заиста добро, о томе су се они очигледно уверили, али се напротив њихово друштво није добро провело него је ћутало као заливано. Можемо још на крају додати да оне простачке грдње које су пре и после епарх. скупштине изашле у „Застави“ против свесног учитељства, које се не да шиканирати од ма каквих новинарских екзистенција и оних који се „диче“ несолидарношћу, а исто тако и на оне грдње управљене против „Школ. Гласника“ и његовог издавача, не налазимо за вредно да рефлектујемо. Оној неписменој критици Заставина несолидарца о „Шк. Гл.“ насмејали смо се, јер је та критика остала у шаргама за оним оценама, које су о „Школ. Гласнику“ изrekli листови као што је један „Учитељ“, „Učit. Noviny“, „Pedag. Rozhledy“, „Училищен Преглед“, и др. па и остала незаражена српска штампа.

— а

КАКО ПОСТАЈУ ВАЉАНИ ЉУДИ СРЕТНИ

(макар и сиромашни били.)

1. Управа „Привредника“ не стара се за своје питомце само дотле док су шегрти, већ

она, као што је познато, води и даљу бригу о њима. Зато постоји код „Привредника“ и нарочита каса (задруга) за кредит, од куд ваљани млади Срби трговци и занатлије, почетне кредитне добивају, кад у своје време своје самосталне радње отпочињу. (Осим тога управља „Привредник“ и разним другим фундацијама, које имају исту сврху).

2. А који су и после и као самостални господари напредни, угледни и достојни, за те се заузима „Привредник“, да их и ожени. А чланове наших Задруга Српкиња, које су се заузеле да буду и у томе „Привреднику“ на руци, препоручује те ваљане Србе, иду им у свему на руку, да се према себи са ваљаним Српкињама и ожене. За ваљане чланове збринуто је једном речи — све, од првог дана шегртовња, па док ваљан човек свој циљ своју срећу постигне

Тако су многи старији ваљани потомци — данас већ напредни, самостални господари, озбиљне старешине своје породице и угледни грађани, себи, својој обитељи, своме месту, народу, држави, на дику и корист, а „Привреднику“, његовим добротворима, помагачима и сарадницима на радост и задовољство.

Шаљите дакле све ваљане здраве способне ђаке од 12 до 15 година који нису богати или где је више деце или где се уопште теже или тесно живи, из малена у свет, најбоље одмах чим школу сврше. Упућујте их на поштење, послушности и рад, па ће за неколико година оживети ваше место и чатав ваш крај, јер ће ти младићи брзо бити од велике користи и имати велику заслугу, па ће и своју породицу боље помагати, јер ће више зарађивати, него што данас зарађује један прост и задњи надничар. А кад у месту буде више мрса и соли, онда ће свима и свакоме и обилатије и боље дотецати. У таквом ће месту брзо срећа пропевати.

*

„Привредник“ заузима се — као што је познато — исто тако и за ваљане здраве Српкиње макар и сиромашне или без родитеља биле, и склања и намешта их у српске породице, а уз помоћ и под окриљем Српских женских добротворних задруга.

Ко жели ма какву упуту или обавештај, нека се обрати на своје заузимљиве Србе учитеље или свештенике, или на управу „Привредника.“

Преглед књига.

Die pädagogischen Ansichten des Dositheus Obradović. Ein Beitrag zur Geschichte der Aufklärungspädagogik. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der ersten Section der hohen philosophischen Fakultät der Universität Zürich. Vorgelegt von **Milosch Perovits** aus Užice (Serbien). Genehmigt auf Antrag des Herrn Professors Dr. Störzing. Belgrad, Gedruckt bei S. Horowitz, 1906. Стр. 72. обичне осмине. Цена? —

О нашем великану Доситеју постоје већ добре књижевне студије (Гавриловић, Др. Владан Ђорђевић, Др. Тихомир Остојић, Радченко), а што је за похвалу, налазимо ево и људи, који тог великог Србина хоће да прикажу и оцене страним народима, који мало шта добро хоће да знају о нама, Србима и Хрватима. Пре двадесет година Др. Милан Шевић, наш педагог, приказао је Немцима Доситеја као филозофа, а Др. Милош Перовић (иначе познати песник „Пижетро Косорић“, и писац патриотског комада „Карађорђе“) ево приказује том истом великом народу нашег Доситеја као педагога. Такав покушај не само да је похвалан, већ би требали да се на Др. Перовића сви угледају, који одлазе на запад да се школују.

Као што се из наслова види Др. Перовић поднео је овај рад као парцијално испуњавање за постизање филозофског доктората у циришком универзитету. Радња је акцептована од чувеног психопатолога и моралног филозофа: Dr. phil. et med. Густава Штеринга. Др. Перовић је и Мојманов ђак, оснивача експерименталног правца у педагога, и штета је, што се њему није понудила педагошка столица на београдском универзитету, јер он има све формалности што се захтевају за то. Међутим шта видимо? Она стара завист и омаловажавање од своје рођене браће. Ја нигде нисам видео да је овај лепи рад ма у неколико речи приказан. Сва уредништва ћуте као заливена. А кад се публиковао његов „Карађорђе“ (дело, које је према мом мишљењу најздравији правац у нашој лепој књижевности) скочише угледна и учена „браћа“ да га убеђују с којекаквим бесмислицама, као да се тако велико дело може написати под душевним салмандерством ког му некоји подмећу. Карађорђе и Доситеј — то су теме нашег младог песника и педагога. Политичко херојство и луч народног просвећивања теме су ђенија, као што је Др.

Милош Перовић, без обзира на велику душу, здрав разум и праву (не језуитску) искреност, коју сам осетио кад бејаш с њиме заједно на циришком универзитету.

После кратког увода и концизног излагања живота и дела Доситејевих, наш аутор отпочиње први део свог рада. Ту се говори прво о основним проблемима Доситејеве педагогије (природа и васпитање; време и место васпитања), па се прелази на циљеве (телесни, духовни и морални) и средства васпитања. За овим се говори специјално о интелектуалном васпитању и васпитној вредности некојих наставних предмета (веронауке, морала, историје и т. д.). Тај први део завршује се о женском и народном васпитању.

Други део посвећен је детаљнијем излагању односа природног и школског васпитања, времену и месту васпитања, телесном моралном и интелектуалном васпитању, женском и народном образовању.

Писац се у првом реду послужио оригиналним делима Доситејевим, а и осталим делима у српском, руском и немачком језику. Стил је добар, и човек са слашћу чита књигу од почетка до свршетка. Нема ништа усиљеног и хиперкритичког. Наш аутор више фиксира опће, велике идеје него ли на којекаква цепидлачења. Он је први покушао да Доситејев рад доведе у везу са филантропизмом запада. При концу баца сумарни поглед на Доситејеву педагогију и дидактику, оцењује ју објективно и са најчаснијом експресијом, и ево како завршује своју студију: „Dass er (т. ј. Доситеј) überhaupt der erste in seinem Volke war, der die Wichtigkeit der Kindererziehung und die Aufklärung des Volkes stark betonte; dass er aus der ungeheuren Fülle der pädagogischen Principien seiner Zeit die besten und fortgeschrittensten angenommen hat und in sein Volk übertrug, mit jugendlicher Begeisterung und zäher Ausdauer gegen das Hergebrachte kämpfend; dass er daneben auch praktisch überaus bedeutungsvoll auf das heimische Schulwesen eingewirkt hat — darin und nicht in der Originalität seiner pädagogischen Ideen liegen seine grosse Verdienste.“

Боме и објективније оцене Доситеја као педагога не може бити. Последња реченица, да се Доситејева величина не састоји у оригиналности његових педагошких идеја, већ у мудрој и практичном апликовању савремених просветно-педагошких начела, — требала би мало дубље да дирне у оне, који се у ништа скидаше ради

својих „оригиналних“ филозофских и педагошких система, не пратећи модерну науку ни толико, да би могли ма издалека увидети принцип прагматизма, ког је наш аутор, Др. Перовић тако лепо открио у Доситејевој педагогији Јест, принцип прагматизма наш је Доситеј изрекао и делом доказао још пре сто година, а данас то начело тек сада у педагогију увађају Американци: Др. Дуи и Др. Ројс, па филозофи: Џемс, Шилер, Поинкаре и др.

Дело Др. Перовића вредно је прочитати, а особито за оне, који се искључиво баве Доситијадом. Ово се може набавити у писца, који је сада проф. срп. гимназије у Солуну (Турска).

С наше учитељске стране нек је срдачна хвала Др. Перовићу, што је једног од најкултурнијих европских народа заинтересовао за нашег досад највећег народног учитеља и педагога — Доситија Обрадовића.

Др. Паја Р. Радосављевић.

Б Е Л Е Ш К Е.

Испити у српским основним школама у Новом Саду, били су одређени за 21. јуни о. г. и остале дане но пошто се у вароши појавила вратобоља међу децом, услед наредбе варошког магистрата, а по решењу месног учитељског збора одржани су у петак и у суботу 11. и 12. о. м. у свима школама. Школска година завршена је благодарењем које је одржано 15. јуна о. г.

„Српски учитељски конвикт у Новом Саду“ примио је у мају т. г. од фабричке српске православне црквене општине у Темшвару приход од таса о Бурђеву-дне 7 К 30 потура. — Од Милутина Стојадиновића, намесника манастира Јаска 20 К чланарине. — Од Радивоја Тополца, учитеља у Сиригу 2 К уписнине у чланство и 18 К чланарине. — Од Тире Недељкова, велепоседника у Сиригу 20 К чланарине. — Од Моје (Боје) Маркова, поседника у Сиригу 20 К чланарине. — На свима овим прилозима захваљује Управа.

Учитељски збор у архијерејези, одржао је 1. (14.) јуна о. г. у Митровици своју редовну седницу, коју је сазвао Милан Манојловић, епархијски школски референт, на основу решења архијерејезалног школског одбора. На дневном су реду била: четири практична предавања и наставни план за српске автономне школе у Хрватској и Славонији.

Преглед школа. Државни надзорник за бачку жупанију Ј Фараго прегледао је наставу у сентомашким српским школама и повољно се изразио о постигнутом успеху и учитељском раду.

Дечји певачки збор основао је сентомашки учитељ Миладин Туторов. Велики труд што је уложио у тај рад уродило хвале вредним успехом.

Читуља. Наставнички збор српске више девојачке школе панчевачке дубоко ожалостен јавља да му је врсна чланица Отилија Мајински после кратког али тешког боловања 21. маја (3. јунија) у 30 год. живота а 8. години наставничког рада Богу душу предала. Тело непрежале покојнице опојано је 22. маја (4. јуна) по подне у Панчеву а по том је пренето у роднојој месту, Велику Кикинду Лака јој црна земља, и вечна јој успомена!

Запалили српску школу. „Вардар“ јавља, да су бугараши у Крушеву ушли ноћу у тамошњу српску основну школу па је посувши је гасом, запалили.

Ни школа, која је врло лепа двоспратна зграда, ни школске ствари нису се могли спасти од пожара. Штета је била велика, јер је само школских ствари изгорело за преко хиљаду динара.

Напад на српску школу. Из Кукуша „Шк. Рад.“ јављају, да су бугараши недавно, кад у тамошњој српској школи никог није било, напали на исту и то одма по ручку. Прво су на доњем боју школе извукли гвоздене шипке са канцеларијског прозора, ушли унутра, па разбивши орман извукли све књиге и поцепали велике школске мапе. Чак и једно празно стакло од мастила нису оставили на миру. Одатле обиђу поклонац од басемака које воде на горњи спрат, те ушав у учионице све што год нађоше полупаше. При разбијању стакленог асталата и обијања капка на басемацима, биће да су се и обранили јер и на орману и по поду бејаше трагова од крви. Истог дана пред вече напали су поново на школу, но код прве лупе на капији, дочека их управитељ школе, који сад ту бејаше и бугарски се јунаци куд који разбегоше. Управитељ школе је све ово пријавио надлежној власти.

Српска школа у Турни. Управни одбор српске православне школске општине у Турни Северину, после двадесетпетогодишњег истрајног рада успео је, да ове године приступи подизању српског школског дома за васпитање своје младежи на материнском језику. У Турни живи неколико стотина српских породица из свију на-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ших крајева. Да би се омогућио патриотски успех те једине српске школе на страни, која се бори, да очува народни језик и писменост у мору туђинштине, школски управни одбор обраћа се молбом за потпору свих добрих Срба, који милују род свој, да га у томе предузећу помогну прилозима колико ко може. Имена приложеника публиковаће се и на зачељу школскога дома узидати.

Позив на прешилашу.

Дао сам у штампу и до 15. маја ове године ће изићи

МЕТОДИКА ИСТОРИЈСКЕ НАСТАВЕ

израђена по најбољим страним методичким делима а према најновијим резултатима педагошке науке.

Држим да треба ову књигу да набави свака школа и сваки учитељ.

Ова методика износи 10 штампаних табака и стаје 2 дин. комад.

Претплата се шаље писцу, Смиљанићева улица бр. 35.

Скупљачи који скупе и пошљу претплату за 5 претплатника добијају једну књигу на дар.

Поруџбине без новаца не вреде.

С поштовањем

Мих. М. Станојевић

учитељ, Београд.

САДРЖАЈ:

I. Шта је историја. Задатак и значај њен као васпитног предмета.

1. Појам о историји и причи. Општа и посебна историја.
2. Претходна знања. (Пропедевтика историје).
3. Задатак васпитања.
4. Историја у служби његовој.

II. Историја методике овога предмета.

Јевреји, Грци и Римљани. Средњи век. Словени. Хуманисте. Реформација. Коменски. Лок. Филантропи. Русо. Базедов. Салцман, Долец. Новије доба. Песталоци. Хербарт. Рајн—Цилерова школа. Дерпфелд. Најновији захтеви дидактике о истор. настави.

III. Важност и значај историске наставе за наш национални живот.

1. Социјални, морални, религијски, национални интереси и развитак њихов.
2. Развијање осећања дужности према краљу, земљи и народу.
3. Културна историја.
4. Историја за практични живот.

IV. Избор наставног градива.

Место историје у досадашњем плану и програму. Приче и бајке и њихова важност. Како би требало удесити план и програм истор. наставе у четвороразредној а како у шесторазредној школи.

V. Методи историјске наставе и веза историје с осталим наставним предметима.

1. Општи појмови.
2. Етнографски и синхронистички метод; хронолошки и прогресивни метод; ретроспективни метод; метод Хербартцилерове школе; регресивни метод; метод груписања; компаративни метод; метод концентричних кругова; метод календарски или наслон истор. наставе на поједине дане згодне за подсећање.
3. Веза историје с географијом, црквеном историјом и др. предметима.

VI. Обрада наставног градива.

1. Методска и програмска јединица.
2. Обрада методске јединице.
3. Рашчлањавање градива. Етичко суђење.
4. Истинитост и објективност у историји.
5. Биографија и њихова обрада.
6. Очигледност у историјској настави.
7. Коришћење у историјским изворима.
8. Важност нар. традиција и до које мере се оне употребљавају.
9. Употреба карте приликом предавања.
10. Какве треба да су историјске карте и атласи.
11. Предмети (истор.) као згодно средство за очиглед. представљање.
12. Кад и како треба акроаматички метод употребљавати.
13. Како треба развојни метод употребљавати.
14. Прагматична обрада.
15. Како се памћење олакшава.
16. Поређење и обухватање у предавањима.
17. Примена.
18. Понављање.
19. Наставне радње приликом истор. наставе о завичају.
20. Наставни поступак при обради културно ист. елемената.
21. Уџбеници и њихова употреба.
22. Историјска читанка.
23. Главне мане које се онајају код нас при предавању историје; главне тешкоће, које се дешавају при извођењу ове наставе и како да се отклоне.
24. Какву улогу играју школска табла и креда при овој настави.
25. Припрема учитељева за предавање.

VII. Литература.

- A) Домаћа.
- B) Страна.

VIII. Регистар.

Кава — та племенита биљка — добила је супарницу. — Ну ова је не ће, нити хоће да потисне из дневног потрошка. Шта више она само олакшава одучење ужитка зрнате каве онима, који је из буди којег разлога не могу или не смеју да пију. Та се специјалитета зове: Франкова „Перл-раж“ или укратко „Перлро“.

Ова ће специјалитета ражи својим извреним кусом сигурно сваког љубитеља каве задовољити. Укус изварка — приређеног од ове специјалитете — тако је сличан кусу праве каве, да се готово не може веровати, да изварак, приређен од ових красних, на нашим пољанама узраслих и особитим начином пржених зрна ражи не садржава и праве каве.

Пријатна и угодна горчина „Перл-ражи“ донаша са собом, да се иста чим чешће, тим радије пије. Предност овог производа лежи баш у томе, што нема оног слатког, одвратног куска, као н. пр. јечмена сладна кава, која баш због тога — кад се дуже времена пије досади.

Придода ли се том изварку јоште мало и познатог и особито обљубљеног правог „Франковог“ додатка за каву, биће иста још бољег и течнијег куска, те лепше боје.

ПРИРОДОШИСНА ДЕЛА.

Мали Брем. Приказ живота и особина животиња, биља и камења. 5 свезака дивно илустр. с бојад. таблицама, I. Сисавци К 6·40, II. Птице К 6·40. III. Гмизавци и т. д. К 7·40. IV. Биљке К 6·60, V. Минерали К 4·80.

Шетња у природи. Ново красно дело. Приказује проф. Ј. Јанда. Са 26 бојад. табл. и 302 сл. у тексту. Ц. вез. К 8—

Лептири. Написао К. Екслер. 216 стр. Са 12 сл. и 23 табл. на којима је насликано 235 лептирова и гусеница. Ц. карт. К 4·40, вез. К 5—

Зарезници. Написао проф. Ф. Длухи. Са 3 грав. и 20 бој. табл. с 500 слика. Ц. карт. К 4·40, вез. К 5—

Наше домаће корисне птице. Прик. проф. Ј. Јанда. 145 стр. са 25 красних таблица. Ц. карт. К 4·40, вез. К 5—

Атлас сисаваца. Раскошна израда. 30 дивних табл. у боји (176 живот.). — Ц. вез. К 4·40.

Атлас биља. 66 табл. у дивн. изр. с текстом проф. Бернарда. Врло лепо дело. Вез. К 21—

Атлас лептирова. 96 табл. у боји. Сад излази с текстом проф. Јухла, у свеск. а 60 фил.

Атлас зарезника. 48 табл. у боји. Текст проф. Клапалка. I./II. вез. К 40—

Атлас минерала. 26 дивних таблица са 306 сл. у боји; вез. К 20—

Издавач **И. Л. Кober, у Драту, Редичкова улица.**

ВЕЛИКИ ИЗБОР КЊИГА

ЗА НАГРАДУ ДЕЦИ О ШКОЛСКИМ ИСПИТИМА
има само учитељска књижара „Нашошевић“.

Работ већи него игде.

КО ПОРУЧИ ЗА 4 КРУНЕ НЕКА ОДМАХ ИЗАБЕРЕ ЗА 6 КРУНА

КО ПОРУЧИ ЗА 6 КРУНА НЕКА ОДМАХ ИЗАБЕРЕ ЗА 9 КРУНА

КО ПОРУЧИ ЗА 10 КРУНА НЕКА ОДМАХ ИЗАБЕРЕ ЗА 15 КРУНА

Ко жели да су књиге тврдо увезане, увез се сматра као попуст.

ЈЕФТИНИ КАРАКТЕРА (прописа на углед) НА ДОБРОЈ АРТИЈИ.

Наруџбине се отираваљају редом, ко пре поручи раније ће добити.

ЦЕНЕ СУ У КРУНСКОЈ ВРЕДНОСТИ.

„Школски Гласник“ излази у Новом Саду 15. и 30. дана сваког месеца осим јула и августа. Стаје на четврт године 2 К или 2·50 динара. Огласи се рачунају по 6, 5 и 4 К од четвртине стране, и то ако је оглас изишао у листу 1 пут или 1—5 пута или 6 и више пута. Рукописи и претплата шиљу се на: **Уредништво „Школског Гласника“ Нови Сад (Ujvidék).**

Издаје: **Бока Михајловић, учитељ.**

Одговорни уредник: **Гавра Поповић, умир. учитељ.**

Штампарија Учитељског деоничареког друштва „Нашошевић“ у Новом Саду.